

Høringsnotat

Lovavdelingen
September 2017
Snr. 17/5125

Endringer i reglene om forvaring

Innhold

1	Bakgrunn for forslaget	2
2	Bør grunnvilkåret for prøveløslatelse fra forvaring endres.....	2
2.1	Gjeldende rett	2
2.2	Generelt om Riksadvokatens forslag	2
2.3	Departementets vurdering	6
3	Vurdering av forholdet til Grunnloven § 97.....	8
3.1	Gjeldende rett	8
3.2	Departementets vurdering	9
4	Gjeninnsettelse ved brudd på fastsatte vilkår.....	10
5	Fastsettelse av frist for prøveløslatelse	11
5.1	Gjeldende rett	11
5.2	Riksadvokatens forslag	11
5.3	Departementets vurdering	12
6	Adgangen til å fastsette felles forvaringsstraff.....	12
7	Varigheten av prøveløslatelser fra forvaring.....	13
8	Merknader til forslaget til lovendringer	14
9	Økonomiske og administrative konsekvenser	16
10	Forslag til lovendringer	18

1 Bakgrunn for forslaget

Justis- og beredskapsdepartementet legger med dette frem forslag om flere lovendringer i reglene om forvaring. Forslagene til endringer i straffelovens regler er basert på Riksadvokatens brev til departementet 5. desember 2014. Departementet foreslår at reglene om prøveløslatelse fra forvaring endres slik at de bringes i samsvar med reglene om prøveløslatelse fra tidsbestemt fengselsstraff. Det foreslås videre at kriminalomsorgen, dersom særlige grunner foreligger, kan forlenge den frist for prøveløslatelse som retten har fastsatt for å sikre at prøveløslatelse bare skjer der det foreligger et forsvarlig sikkerhetsmessig opplegg rundt den domfelte. Det foreslås også innført en egen hjemmel for idømmelse av felles forvaringsstraff og en hjemmel for unntaksvis å kunne idømme lengre prøvetid enn 5 år.

2 Bør grunnvilkåret for prøveløslatelse fra forvaring endres

2.1 Gjeldende rett

Forvaringsdømte kan søke om prøveløslatelse tidligst ved minstetidens utløp, jf. straffeloven § 44. Grunnvilkåret for prøveløslatelse fremgår ikke direkte av lovbestemmelsen. Høyesterett har imidlertid i Rt. 2014 side 934 avsnitt 49 konkludert med at vurderingstemaet er om det må «antas å være en nærliggende fare for at lovbryteren på nytt vil begå en slik forbrytelse». Der minstetiden er utløpt, kan prøveløslatelse med andre ord bare nektes dersom det foreligger en nærliggende fare for nye alvorlige lovbrudd. Høyesterett presiserte her at vurderingen av prøveløslatelse må foretas med utgangspunkt i den risikovurderingen som ligger til grunn for forvaringsdommen. Det springende punktet er om det i tiden etter domstidspunktet har inntrådt omstendigheter som tilsier at risikoen for ny alvorlig kriminalitet i tilstrekkelig grad er redusert.

For personer som er idømt tidsbestemt straff fastsetter straffegjennomføringsloven § 42 femte ledd at kriminalomsorgen «ikke [skal] beslutte prøveløslatelse hvis omstendighetene etter en totalvurdering gjør løslatelse utilrådelig».

2.2 Generelt om Riksadvokatens forslag

Riksadvokaten har i brev til departementet 5. desember 2014 gitt uttrykk for en rekke innvendinger mot gjeldende regler om prøveløslatelse fra forvaring. Riksadvokaten anbefaler en prøveløslatelse fra forvaring bare skal kunne innvilges dersom det er *sikkerhetsmessig forsvarlig*. Etter Riksadvokatens syn vil en slik vurderingsnorm åpne for en bredere vurdering enn i dag.

Riksadvokaten peker på at det både formelt og reelt er en høyere terskel for å bli prøveløslatt fra tidsbestemt fengselsstraff enn fra forvaringsstraff og mener det er *inkonsekvent* at det er de forvaringsdømte som i dag lettest oppnår prøveløslatelse etter utløpet av minstetiden. Riksadvokaten

underbygger at det er *høyere* terskel for å bli prøveløslatt fra tidsbestemt straff enn fra forvaringsstraff med følgende eksempel:

«Som illustrasjon kan man tenke seg A og B, som sammen begår et grovt ran med dødsfølge. A, med flere tilsvarende dommer på rullebladet, får en forvaringsdom på 15 år med en minstetid på 10 år. B, som ikke har tidligere ransdommer, får en fengselsstraff på 15 år. Det forutsettes videre at deres atferd under straffegjennomføringen er den samme, i den forstand at begge er lite samarbeidsvillige, ikke samhandler med ansatte eller andre innsatte, og pådrar seg anmerkninger. A søker ved utløpet av minstetiden om prøveløslatelse. Denne får han innvilget "ettersom det på tross av atferden under soningen ikke foreligger omstendigheter som gjør at påtalemyndigheten er i stand til å bevise nærliggende fare for nye alvorlige lovbrudd". B prøveløslates derimot ikke etter 2/3 tid av fengselsstraffen, da Kriminalomsorgen - etter en bred helhetsvurdering, og hensyntatt atferden under soning - anser prøveløslatelse som utilrådelig.»

Etter Riksadvokatens syn utfordrer denne rettstilstanden de hensyn som forvaringsinstituttet er tuftet på, og er neppe i tråd med den *allmenne rettsoppfatning* og *allmennpreventive hensyn*. Videre anfører Riksadvokaten at de krav som Høyesterett oppstiller heller ikke er i samsvar med *lovgivers intensjon* ved innføring av dette instituttet.

Etter Riksadvokatens syn har dagens rettstilstand flere *uheldige konsekvenser*. For det første viser Riksadvokaten til at en står overfor et svært komplisert og samtidig snevert bevistemåte som åpner for prøveløslatelse fra forvaring i et større omfang enn det formålet med forvaringsinstituttet tilsier.

Riksadvokaten peker også på at det er uklart hva vurderingen av vilkåret nærliggende fare skal bygge på:

«Prognoser om fremtiden er blant de aller mest kompliserte vurderingstemaene i lovverket. For forvaringsdømte som har sittet på Ila fengsel i 10 år og har hatt begrenset med permisjoner, kommer dette ekstra på spissen. Hva skal egentlig vurderingen av vilkåret nærliggende fare basere seg på? Blir normen for smal, og beslutningsgrunnlaget tilsvarende begrenset, vil alene det faktum at "tiden har gått", i kombinasjon med forsikringer fra den domfelte om at man vil endre livsførsel, kunne gi grunnlag for prøveløslatelse. Utgangspunktet bør snarere være det motsatte: Foreligger det nå konkrete holdepunkter som tilsier en annen vurdering enn den som lå til grunn for at forvaring ble valgt?»

Videre viser Riksadvokaten til at anstalten og påtalemyndigheten har *lite konkret informasjon* å basere vurderingen av om det foreligger nærliggende fare på:

«De forvaringsdømte er en heterogen gruppe innsatte - alt fra rusavhengige og utviklingshemmede, til ressurssterke pedofile og tunge kriminelle. Det som etter påtalemyndighetens syn gir grunn til særlig bekymring, er at Kriminalomsorgen og påtalemyndigheten i relasjon til den sistnevnte kategorien

ser klare tendenser til at en del forvaringsdømte ikke ønsker å "åpne seg" eller samarbeide konstruktivt med anstaltens ansatte og fagpersonell. Videre er det en utfordring for anstalten at innsatte som går til behandling, gjerne hos psykolog/IKST, må frita behandler for taushetsplikt dersom det skal gis innsyn i behandlingen. Slike fritak gis sjelden. Konsekvensen blir at den domfelte bevisst kan medvirke til at anstalten/påtalemyndigheten har lite konkret informasjon å basere vurderingen av nærliggende fare på. I denne sammenheng kan det også være naturlig å minne om Rt. 2004 209 (avsnitt 20), hvor Høyesterett presiserer at det kun er objektive holdepunkter for farlighet som skal vektlegges.»

I tillegg mener Riksadvokaten at anstaltens muligheter for å utøve *rehabiliterende arbeid* overfor en særlig farlig gruppe forvaringsdømte vanskeligjøres:

«For denne gruppen er situasjonen i dag at minstetiden i praksis reelt sett vil fungere som maksimaltid. I tillegg til de tre nevnte dommene som ble behandlet av Høyesterett i september d.å viser riksadvokaten også til LB-2010-106418 og LB-2013-121255. Med dagens rettstilstand antar riksadvokaten at det kun unntaksvis vil kunne godtgjøres at det foreligger en nærliggende fare for denne kategorien lovbrøtere når spørsmålet om prøveløslatelse aktualiseres ved utløpet av minstetiden.»

Riksadvokaten peker videre på at for å unngå at normen blir for skjønnspreget, bør det i lovforarbeider eller ved utarbeidelse av retningslinjer gis *føringer for skjønnet* som skal utøves og viser til at straffegjennomføringsloven § 42, og tilhørende direktiver, kan være et naturlig utgangspunkt. Etter denne bestemmelsen skal kriminalomsorgen særlig legge vekt på domfeltes atferd under gjennomføring av straffen, og om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden. Riksadvokaten gir uttrykk for at følgende momenter bør vurderes:

- Den forvaringsdomfeltes strafferettslige historikk
- Graden av sannsynlighet for ny alvorlig kriminalitet
- Hensynet til forvaringsdømte vs. hensynet til samfunnsvernet
- Behovet for gradvis utslusing
- Alvorlige disiplinærbrudd under gjennomføring og/eller nye straffbare forhold.

Etter Riksadvokatenes syn bør domstolene ved vurderingen av hvilken sannsynlighet det er for at den forvaringsdømte vil begå ny alvorlig kriminalitet legge vekt på en *bred risikovurdering* som inkluderer domfeltes endringsvillighet, personlighet og atferd under soning:

«De fleste forvaringsdømte soner ved Ila fengsel, og de fleste dommene som gjelder prøveløslatelser fra forvaring er av samme grunn avsagt ved Asker og Bærum tingrett. Basert på en gjennomgang av et større antall avgjørelser om idømmelse og prøveløslatelse fra forvaring, sitter riksadvokaten med et inntrykk av at Kriminalomsorgen (ved spørsmålet om prøveløslatelse fra fengselsstraff

etter 2/3 tid) i større grad enn domstolene (ved spørsmålet om prøveløslatelse fra forvaring ved utløpet av minstetiden) ser "bakover" og vektlegger straffehistorikken.

Tidligere kriminalitet er et tungtveiende moment ved idømmelse av forvaring, og moderne forskning innenfor risikovurderingsfeltet anerkjenner tidligere kriminalitet og psykopati som predikatorer for ny kriminalitet. Som Høyesterett presiserer i ovennevnte avgjørelse (2014/1448), er forvaringsdommen utgangspunktet for vurderingen av prøveløslatelse. Det springende punktet er om det i tiden etter domstidspunktet har inntrådt omstendigheter som tilsier at risikoen for ny alvorlig kriminalitet i tilstrekkelig grad er redusert. I denne vurderingen synes tendensen å være at omstendigheter som påbegynt skolegang, egeninitierte samtaler med psykolog/psykiater og kontakt med familie av domstolene tillegges vesentlig betydning i farevurderingen.

Riksadvokaten er enig i at slike faktorer etter omstendighetene kan være både relevante og tungtveiende, men manglende hensyntagen til domfeltes straffehistorikk kan gi et ubalansert avgjørelsesgrunnlag. Etter vårt syn bør Kriminalomsorgens bredere risikovurderinger, som inkluderer domfeltes endringsvillighet, personlighet og adferd under soningen, tillegges større vekt enn i dag.»

Riksadvokaten fremhever også betydningen av *progresjon i soningen* og viktigheten av at en får testet ut om den domfelte er i stand til å forholde seg til mindre restriktive soningsforhold.

«En gradvis utslusing fra forvaring, og de erfaringer man dermed får, ville kunne gi et verdifullt grunnlag for å vurdere om vilkåret om nærliggende fare er oppfylt. I praksis synes det imidlertid som det er en tendens til å underkjenne viktigheten av en gradvis tilbakeføring til et liv i frihet også for ressurssterke grupper av forvaringsdømte, og i stedet oppstille vilkår om at man ikke gjenopptar kontakt med et kriminelt miljø etc. Vilråene kompenserer tilsynelatende for den usikkerhet som ligger i nærliggende fare-vurderingen, men spesielt for gruppen ressurssterke forvaringsdømte bør den preventive betydningen av oppstilte vilkår for prøveløslatelse vurderes kritisk.

At domstolen oppstiller slike vilkår gir i seg selv et viktig signal, men den reelle virkningen er begrenset ettersom det i praksis ikke er mulig for Kriminalomsorgen å undersøke om vilkåret overholdes. Eksempelvis kan nevnes at Kriminalomsorgen ikke har hjemmel til å kreve legitimasjon av personer som er på besøk hos den prøveløslatte, kontroll med internett- og telefonbruk, osv.

For forvaringsdømte som står overfor særlige utfordringer, for eksempel domfelte med langvarig rusmisbruk, straffehistorikk, ustabile livsforhold eller dårlig fungeringsnivå, bør det kreves relativt mye av prøveløslattesopplegget. I slike tilfeller er det også ekstra viktig at Kriminalomsorgen får testet ut om domfelte er i stand til å forholde seg til et stadig mindre restriktivt regime.»

2.3 Departementets vurdering

Det følger av Sundvolden-plattformen at «Regjeringen vil: [...] Skjerpe vilkårene for prøveløslatelse, spesielt ved alvorlige forbrytelser. Gjennomgå vilkårene for løslatelse fra forvaring.»

Innledningsvis finner departementet grunn til å peke på at det ved lov 19. juni 2015 nr. 65 ble foretatt endringer i reglene om minstetid for forvaring for å motvirke at en forvaringsdømt kan bli prøveløslatt tidligere tidspunkt enn en annen som er dømt til tidsbestemt fengsel for samme forbrytelse.

Lovendringene, som er foretatt etter Riksadvokatens brev, innebærer at retten kan fastsettes minstetid på inntil 14 år når den fastsetter en tidsramme som overstiger 15 år, og minstetid på inntil 20 år når tidsrammen overstiger 21 år. Forut for lovendringen var maksimal minstetid 10 år. Det fremgår av lovforarbeidene at formålet med endringene var å gjøre det mulig å fastsette minstetiden med utgangspunkt i et anslag over når det ville vært aktuelt med prøveløslatelse dersom domfelte var blitt idømt en ordinær fengselsstraff også ved forbrytelser som ville gitt en fengselsstraff på mer enn 15 år. Likevel synes det også etter disse endringene å være en høyere terskel for å bli prøveløslatt fra tidsbestemt fengselsstraff enn fra forvaringsstraff. Det skyldes som påpekt ovenfor at vurderingstemaet for prøveløslatelse er et annet ved tidsbestemt fengselsstraff enn ved forvaringsstraff.

Flere vektige grunner kan tilsi at terskelen for vurderingen av om en forvaringsdømt skal løslatelse på prøve bør skje etter en bredere vurdering enn det Høyesterett gav anvisning på i Rt. 2014 side 934, slik Riksadvokaten har foreslått.

Fra et rettssystematisk synspunkt fremstår det som inkonsekvent at forvaringsdømte lettere skal kunne oppnå prøveløslatelse enn fengselsdømte all den tid forvaring idømmes de farligste lovbrøtterne og for den mest alvorlige kriminaliteten. En slik inkonsekvens i regelverket vil kunne være i strid med den alminnelige rettsfølelse og harmonerer dessuten dårlig med hensynet til at forvaringsstraffen ikke bør være kortere enn det dom på ordinær fengselsstraff ville ha vært, se Innst. O. nr. 34 (1996–97) punkt 8.6 og Prop. 96 L (2013–2014) punkt 4.6 side 21-22. Forslaget om å innføre en bredere vurderingsnorm for prøveløslatelse fra forvaring vil kunne bøte på dette.

Departementet antar videre at en bredere vurderingsnorm, i større grad enn gjeldende norm, vil kunne ivareta forvaringsinstituttet viktigste formål, som er å beskytte samfunnet mot ny alvorlig kriminalitet. Den foreliggende rettspraksis som riksadvokaten viser til synes å støtte opp om dette.

Departementet foreslår på den bakgrunn at prøveløslatelse skal skje etter en bred sikkerhetsmessig vurdering, som kan komme til uttrykk gjennom en endring av straffeloven § 44 første ledd første og andre punktum. Regelen foreslås å lyde slik at prøveløslatelse kan skje dersom det anses sikkerhetsmessig forsvarlig, hvor det særlig skal legges vekt på domfeltes

atferd under straffegjennomføringen og om det er grunn til å tro at domfelte vil begå nye lovbrudd.

Forslaget er utformet etter mønster av straffegjennomføringsloven § 42 femte ledd om løslatelse fra ordinær fengselsstraff. Her foreskrives en bred vurdering av om løslatelse er utilrådelig, hvor det særlig legges vekt på domfeltes atferd under gjennomføring av straffen og om det er grunn til å tro at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden. Forslaget er således ment å skulle gi anvisning på en bredere helhetsvurdering av om prøveløslatelse fra forvaring skal innvilges enn hva Høyesterett la til grunn i Rt. 2014 side 934. Ved å endre vurderingstemaet, åpnes det for at flere nye momenter i større grad kunne hensyntas ved prøveløslatelsesvurderingen enn etter gjeldende norm.

I tillegg til de momentene som er særskilt nevnt i forslaget til lovtekst vil behovet for en gradvis utslusing til samfunnet og den forvaringsdømtes straffegjennomføringshistorikk kunne vektlegges. Vurderingstemaet utvides også ved at forslaget generelt omtaler faren for nye lovbrudd, og ikke begrenser vurderingen til bare å gjelde alvorlige lovbrudd.

Det bes også om høringsinstansenes syn på om det er andre hensyn som bør vektlegges i en slik vurdering, og om disse hensynene eventuelt bør komme til uttrykk i loven. Herunder bes det om synspunkter på hvorvidt det bør ha betydning om det har skjedd en progresjon i domfeltes soningsforhold, for eksempel ved at det før prøveløslatelse har vært undersøkt om domfelte er i stand til å forholde seg til et mindre restriktivt regime. Videre bes det om synspunkter på hvilken vekt risikoen for ny kriminalitet bør tillegges i den samlede vurderingen av om prøveløslatelse er sikkerhetsmessig forsvarlig sammenholdt med for eksempel forhold som at den forvaringsdømte har tatt utdanning under forvaringsoppholdet.

Det bes videre om synspunkter på hvilke faktorer som særlig bør tas i betraktning ved vurderingen av hvorvidt det foreligger fare for at det forvaringsdømte ved en eventuell prøveløslatelse vil begå ny kriminalitet. Tidligere kriminalitet er et tungtveiende moment ved idømmelse av forvaring, og moderne forskning innenfor risikovurderingsfeltet anerkjenner tidligere kriminalitet som et av de viktigste predikatorene for ny kriminalitet. Riksadvokaten har som nevnt ovenfor pekt på at domstolene i mindre grad enn Kriminalomsorgen synes å legge vekt den forvaringsdømtes straffehistorikk når de vurderer om det foreligger gjentakelsesfare. På den bakgrunn er departementet noe usikker på om en endring av vurderingsnormen for prøveløslatelse er tilstrekkelig til å kunne heve terskel for prøveløslatelse eller om det også forutsetter en noe større vektlegging av den domfeltes straffehistorikk ved vurdering av om det foreligger fare for nye lovbrudd. Det bes på derfor særlig om høringsinstansenes syn på om det er behov for en klargjøring av hvilken vekt den forvaringsdømtes straffehistorikk bør tillegges og om dette eventuelt bør komme til uttrykk i lovteksten.

Et særlig spørsmål er hvilken betydning eventuelle mangler ved beslutningsgrunnlaget for risikovurderingen skal ha ved vurderingen av om prøveløslatelse skal anses sikkerhetsmessig forsvarlig. Riksadvokaten har i nevnte brev 5. desember 2014 pekt på at domstolene i mange tilfeller vil ha et nokså begrenset grunnlag for å vurdere hvorvidt det foreligger gjentakelsesfare. Det er blant annet vist til at forvaringsdømte som går til behandling hos psykolog må frita behandler fra taushetsplikten dersom det skal gis innsyn, og at slike fritak sjeldent gis. Etter departementets syn må risikovurderinger som foretas i forbindelse med prøveløslatelse også etter en eventuell lovendring foretas med utgangspunkt i den risikovurdering som ligger til grunn for forvaringsdommen. Det springende punkt vil som etter gjeldende rett måtte være om det i tiden etter domstidspunktet har inntrådt omstendigheter som tilsier at risikoen for ny alvorlig kriminalitet i tilstrekkelig grad er redusert. Kan en som følge av begrenset informasjonstilgang ikke si noe det er inntrådt slike omstendigheter, vil en i tråd med et slikt utgangspunkt måtte falle tilbake på de risikovurderinger som ligger til grunn for forvaringsdommen også når en vurderer prøveløslatelse. Reelt sett vil det innebære at mangler i beslutningsgrunnlaget for risikovurderingen på tidspunktet for prøveløslatelse vil kunne tilsi at prøveløslatelse ikke er å anse som sikkerhetsmessig forsvarlig. Det bes om høringsinstansenes syn på dette.

3 Vurdering av forholdet til Grunnloven § 97

3.1 Gjeldende rett

Grunnloven § 97 har slik ordlyd: «Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft.» Bestemmelsen slår fast et generelt tilbakevirkningsforbud for nye byrder knyttet til eldre handlinger eller begivenheter, og for inngrep i tidligere stiftede rettigheter. Tilbakevirkningsforbudet gjelder alle former for lovgivningsvirksomhet.

Et spørsmål som oppstår ved innføring av en ny regel om prøveløslatelse, er om det vil være i strid med Grunnloven § 97 at bestemmelsen gis virkning også for personer som har begått den straffbare handling og har blitt idømt forvaringsstraff når lovforslaget vedtas. De foreslåtte regler om prøveløslatelse vil i praksis kunne medføre at forvaringsdømte i mindre utstrekning enn tidligere vil kunne oppnå prøveløslatelse.

Høyesterett har i Rt. 2011 side 347 behandlet spørsmålet om det var i strid med Grunnloven § 97 og EMK artikkel 7 å anvende strengere regler om prøveløslatelse fra fengsel enn de regler som gjaldt på handlings- eller domstidspunktet. Høyesterett besvarte spørsmålet benektende. I dommen la Høyesterett til grunn at nye regler om straffullbyrdelse faller utenfor rammen for det absolutte tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97, og at spørsmålet om grunnlovsstrid må løses på bakgrunn av en konkret vurdering. Det ble vist til uttalelser i Rt. 1948 side 130, som gjaldt anvendelse

av nye fullbyrdelsesregler etter landssvikrettergangsloven, om at nye fullbyrdelsesregler «innen rimelige grenser» kunne gis anvendelse selv om det i tilfellet gjaldt andre fullbyrdelsesregler på gjerningstidspunktet. Reservasjon ble imidlertid tatt for det tilfellet at «landssvikloven supplert med slike regler medfører en forverring i de domfeltes stilling i den grad at man kan si at straffens karakter er blitt en annen», jf. Rt. 2011 side 347 avsnitt 37.

Høyesterett ga i avsnitt 39 uttrykk for at vurderingstemaet vil være om:

«endringen representerer en slik forverring i de domfeltes stilling at man kan si at «straffens karakter» er blitt en annen. Dersom endringen i fullbyrdelsen har en slik virkning at den endrer straffens karakter slik at straffen blir mer byrdefull, er vi i grenseområdet mot det absolutte forbud mot tilbakevirkende lover på strafferettens område. I slike tilfelle vil domstolene lett kunne komme til at Grunnloven § 97 er krenket».

Videre uttalte Høyesterett i avsnitt 41:

«For at Grunnloven § 97 skal begrense adgangen til, med virkning for personer som er domfelt, å endre vilkårene for prøveløslatelse, må de nye reglene på uforholdsmessig måte gripe inn i en etablert rettsposisjon. Problemstillingen blir dermed om A har fått en forventning om prøveløslatelse etter 12 års soning som er beskyttet mot senere lovendring til skade for ham».

Etter en konkret vurdering fant Høyesterett at domfelte ikke hadde en berettiget forventning om eller et rettskrav på prøveløslatelse ved 12 års soning som var vernet mot senere lovgivning. En særregel om adgang til prøveløslatelse etter 12 år for innsatte idømt fengselsstraff i mer enn 18 år hadde blitt opphevet. Høyesterett la også vekt på at begrunnelsen for å oppheve regelen var at det var støtende mot den alminnelige rettsfølelse «når lovbrutere som er idømt lovens strengeste straff i realiteten ikke får et lengre fengselsopphold enn domfelte som er dømt til 18 års fengselsstraff», jf. Ot.prp. nr. 5 (2000-2001) side 164 (dommens avsnitt 51). Om dette uttalte Høyesterett at «[e]n slik justering i kriminalpolitisk øyemed må alle som soner, være forberedt på». Hva gjaldt anførselen om at de nye regler om prøveløslatelse var i strid med EMK artikkel 7, fant Høyesterett - under henvisning til EMDs praksis - at bestemmelser om fullbyrdelse ikke regnes som straff etter artikkel 7. Anførselen kunne derfor ikke føre frem.

3.2 Departementets vurdering

Spørsmålet blir om det å endre reglene om prøveløslatelse fra forvaring til at det skal foretas en totalvurdering av om løslatelse vil være sikkerhetsmessig forsvarlig, vil innebære en slik forverring i domfeltes stilling at en kan si at «straffens karakter» er blitt en annen. Videre vil spørsmålet være om de foreslåtte reglene om prøveløslatelse på «uforholdsmessig måte» griper inn i en etablert rettsposisjon.

I likhet med Høyesteretts vektlegging i Rt. 2011 side 347 vil det også ved nærværende forslag om endring i prøveløslatelsesreglene være grunn til å legge vekt på at endringen har gode grunner for seg og har en side til den alminnelige rettsoppfatning. En tilnærmet harmonisering mellom reglene om prøveløslatelse fra forvaring og reglene om prøveløslatelse fra tidsbestemt straff fremstår velbegrunnet ut fra den alminnelige rettsfølelse, som tilsier at det vil kunne være støtende om en forvaringsdømt lettere oppnår prøveløslatelse enn en person som er idømt ordinær fengselsstraff. Det samme synspunkt som Høyesterett la til grunn i 2011-avgjørelsen må derfor også kunne legges til grunn her, jf. særlig uttalelsen om at «[e]n slik justering i kriminalpolitisk øyemed må alle som soner, være forberedt på».

Ved vurderingen av om den foreslåtte endring i reglene om prøveløslatelse innebærer at «straffens karakter» er blitt en annen eller om reglene på «uforholdsmessig måte» griper inn i en etablert rettsposisjon, må det ses hen til at forslaget ikke kan karakteriseres som en vesentlig endring av den någjeldende rettsstilstand. Forslaget innfører en bredere helhetsvurdering, slik at ikke bare gjentakelsesfaren alene er avgjørende. Denne utvidelsen av vurderingstemaet kan etter departementets syn vanskelig karakteriseres som nye regler som på uforholdsmessig måte griper inn i – og endrer – dagens prøveløslatelsesregler. Departementet kan derfor ikke se at forvaringsdømte som allerede er idømt forvaring når det foreliggende forslaget eventuelt trer i kraft, kan påberope seg at prøveløslatelsesvurderingen alene skal knyttes opp mot faren for gjentakelse, og at dette representerer en berettiget forventning som er beskyttet av Grunnloven § 97.

I denne sammenheng må det også legges vekt på at forvaringsdømte selv i dag ikke har et ubetinget krav på, eller en berettiget forventning om, prøveløslatelse. Hvorvidt de vil få medhold i et slikt krav, vil bero på en skjønnsmessig vurdering av om det fortsatt foreligger en nærliggende fare for gjentakelse for et alvorlig straffbart forhold. I tillegg fremgår det av forslaget at det særlig skal legges vekt på faren for nye straffbare handlinger. Selv om det avgjørende kriteriet endres til hvorvidt løslatelse etter en helhetsvurdering anses sikkerhetsmessig forsvarlig, kan det derfor slås fast at forslaget ikke innebærer at reglene om prøveløslatelse «på uforholdsmessig måte» griper inn i en etablert rettsposisjon.

Departementet mener derfor at den foreslåtte endring i reglene om prøveløslatelse fra forvaring ikke er i strid med Grunnloven § 97.

4 Gjeninnsettelse ved brudd på fastsatte vilkår

Dersom domfelte i prøvetiden alvorlig eller gjentatt bryter fastsatte vilkår, kan vedkommende gjeninnsettes, jf. straffeloven § 46 første ledd bokstav a. Riksadvokaten påpeker at det av lovteksten ikke fremgår om gjeninnsettelse eksempelvis fordrer en nærliggende gjentakelsesfare. Vilkårene bør tydeliggjøres, og alvorlige og gjentatte vilkårsbrudd bør etter Riksadvokatens

syn som den klare hovedregel tillegges betydelig vekt i den konkrete vurderingen av om domfelte skal gjeninnsettes.

Det bes om synspunkter på om det er behov for en slik tydeliggjøring av loven, eller om det i tilstrekkelig grad anses å følge av gjeldende rett at alvorlige og gjentatte vilkårsbrudd skal tillegges betydelig vekt og at det ikke er noe krav om nærliggende gjentakelsesfare.

Departementet finner ikke grunn til å foreslå en endring i straffeloven § 46 på nåværende tidspunkt, men det bes om høringsinstansenes syn på om vilkårene for gjeninnsettelse bør tydeliggjøres i loven.

5 Fastsettelse av frist for prøveløslatelse

5.1 Gjeldende rett

Det følger av straffeloven § 44 første, jf. fjerde ledd, at den domfelte kan prøveløslates før utløpet av forvaringstiden dersom minstetiden er utløpt, med en prøvetid på mellom 1 til 5 år. Straffeloven § 44 andre ledd første punktum bestemmer at sak om prøveløslatelse skal fremmes for tingretten, som avgjør den ved dom. Unntak gjelder dersom påtalemyndigheten samtykker i prøveløslatelse. Da kan løslatelse besluttes av kriminalomsorgen, jf. § 44 andre ledd andre punktum.

Dersom domstolen kommer til at prøveløslatelse skal gis, fastsetter retten en frist for prøveløslatelsen. Fristen vil bli fastsatt ut fra de opplysninger som er kjent på det tidspunkt dom avsies, herunder for eksempel den tid man antar trengs for å kunne etablere et forsvarlig boligtilbud for den innsatte.

5.2 Riksadvokatens forslag

Riksadvokaten påpeker i brev 5. desember 2014 at saker der innsatte ikke vil samarbeide om et prøveløslatelsesopplegg byr på utfordringer når retten samtidig setter frister for prøveløslatelse. Riksadvokaten viser til at det i flere rettsavgjørelser fremkommer at innsatte som ikke er samarbeidsvillige i praksis løslates ved utløpet av rettens angitte frist, uavhengig av om man har fått på plass et akseptabelt opplegg eller ikke. På generelt grunnlag advarer Riksadvokaten mot at det i forvaringssaker blir slik at den innsatte gjennom obstruksjon kan diktere hva slags opplegg han aksepterer. Riksadvokaten viser blant annet til en tingrettsdom fra 26. april 2007 hvor retten kom til at domfelte skulle prøveløslates fra det tidspunkt som ble bestemt av Ila fengsel, men senest fire måneder frem i tid. I dommen heter det blant annet:

«Retten ser ikke bort fra at det ved en løslatelse nå foreligger en gjentakelsesfare. En løslatelse vil kunne eksponere ham for risikosituasjoner. Retten er likevel kommet til at risikoen er redusert i en slik grad at prøveløslatelse noe frem i tid vil være forsvarlig. Når en løslatelse forberedes, og da særlig i forhold til å skaffe ham et sted å bo, gi ham hjelp til å bygge et

nettverk og gjenoppta kontakt med psykolog, finner retten at fortsatt forvaring ikke er nødvendig for å verne samfunnet.»

Om denne saken skriver Riksadvokaten videre:

«Anstaltens sosialkonsulent la i denne saken ned et betydelig arbeid med å skaffe et boligtilbud for domfelte. Forvaringsdømte ønsket imidlertid ikke å oppheve Kriminalomsorgens taushetsplikt, og anstalten klarte av samme grunn ikke å skaffe domfelte en tilfredsstillende bolig. Han skal selv skal ha gitt uttrykk for: "Jeg blir jo uansett prøveløslatt." Ved å vente til etter løslatelsen kunne domfelte selv velge bosted, samtidig som han slapp å måtte informere utleier om forvaringsdommen. På toppen av det hele nektet han å oppgi adressen til Kriminalomsorgen.»

Etter Riksadvokatens syn ville det vært mer hensiktsmessig å overlate fastsettelsen av fristen til kriminalomsorgen, eventuelt slik at en absolutt frist for løslatelse settes tilstrekkelig langt frem i tid. I praksis vil innsatte da ikke bli løslatt før det er etablert et opplegg rundt ham som kriminalomsorgen kan godta av hensyn til samfunnsvernet. En indirekte konsekvens er at dette ville motivere innsatte til samarbeid.

5.3 Departementets vurdering

Departementet er av den oppfatning at det er svært uheldig om forvaringsdømte blir prøveløslatt ved utløpet av den frist retten har satt, dersom kriminalomsorgen som følge av den forvaringsdømtes manglende samarbeid ikke har fått på plass et forsvarlig sikkerhetsmessig opplegg. Det foreligger to nærliggende muligheter for å unngå at enkelte domfelte i praksis gjennom obstruksjon kan diktere hvilket opplegg som aksepteres. En mulighet er å overlate til kriminalomsorgen å fastsette fristen slik Riksadvokaten har vist til, en annen er å gi kriminalomsorgen adgang til å forlenge den frist som retten har satt dersom en ikke i tide er i stand til å etablere et forsvarlig opplegg rundt prøveløslatelsen. Sistnevnte forslag kan komme til uttrykk i straffeloven § 44 andre ledd ved å gi kriminalomsorgen hjemmel til å forlenge fristen for iverksettelse av prøveløslatelse som fastsatt av retten når særlige grunner taler for det. Videre foreslås at fristen om nødvendig kan forlenges flere ganger. En tilsvarende adgang til å forlenge fristen for iverksettelse foreslås å gjelde i de tilfeller prøveløslatelse er besluttet av kriminalomsorgen.

Det bes om høringsinstansenes syn på de alternative forslagene.

6 Adgangen til å fastsette felles forvaringsstraff

Riksadvokaten påpeker i brev 5. desember 2014 at det i tilfeller hvor en forvaringsdømt begår ny kriminalitet av en slik art at det ikke anses tilstrekkelig kun å begjære gjeninnsettelse men reises ny forvaringssak, er det etter gjeldende rett ikke hjemmel for å kunne fastsette en felles forvaringsstraff. Man risikerer dermed å få to løpende forvaringsdommer.

Riksadvokaten uttaler derfor at det er grunn til å vurdere om fellesstraff bør hjemles.

Departementet mener at gode grunner tilsier at det bør hjemles en adgang i loven til å idømme en felles forvaringsstraff. Det fremstår som uhensiktsmessig at man risikerer å få to løpende forvaringsdommer når det reises ny forvaringssak på grunnlag av ny kriminalitet begått i prøvetiden, og forvaring idømmes på ny. Når domstolen skal idømme en reaksjon på grunnlag av den nye kriminaliteten, og det nye lovbruddet gir grunnlag for forvaringsstraff, vil det være naturlig at domstolen foretar en fornyet vurdering av varigheten av den allerede idømte forvaringsstraffen. Ved at domstolen får hjemmel til å idømme en felles forvaringsstraff, vil domstolen kunne foreta en slik fornyet vurdering hvor hensynet til den forvaringsdømte veies opp mot hensynet til samfunnsvernet.

Det kan her trekkes en parallell til de tilfeller hvor en fengselsdømt har blitt løslatt på prøve, eller har blitt idømt en betinget fengselsstraff, og begår ny kriminalitet i prøvetiden. Retten har i disse tilfellene valget mellom å avsi en samlet dom for begge handlingene eller særskilt dom for den nye handlingen, jf. straffeloven § 39 tredje ledd første punktum. Forutsetningen er at tiltale blir reist eller saken begjært pådømt ved tilståelsesdom innen 6 måneder etter utløpet av prøvetiden. Retten har også kompetanse til å endre den tidligere betingede dommen dersom det avsies særskilt dom for den nye handlingen, jf. § 39 tredje ledd andre punktum.

En hjemmel for å kunne idømme felles forvaringsstraff med ny tidsramme kan komme til uttrykk i straffeloven § 40 femte ledd. Det bør oppstilles krav til at tiltale blir reist innen 6 måneder etter utløpet av prøvetiden. Nåværende § 40 femte ledd blir da ny § 40 sjettede ledd.

Det bes om høringsinstansenes syn på forslaget.

7 Varigheten av prøveløslatelse fra forvaring

Etter straffeloven § 44 første ledd skal prøvetiden ved prøveløslatelse fra forvaring være fra 1 til 5 år. Loven gir ikke anledning til å fastsette lengre eller kortere prøvetid.

Riksadvokaten peker i brev 5. desember 2014 på at rettspraksis ikke er entydig. Det henvises til at prøvetiden i enkelte saker er forlenget flere ganger, slik at domfelte har vært prøveløslatt i mer enn fem år, mens i andre saker har retten ikke funnet å kunne forlenge prøvetiden slik at den totalt sett overstiger fem år. Riksadvokaten har gitt uttrykk for at det er et praktisk behov for å kunne forlenge prøvetiden utover lovens ramme. Det er vist til at utprøving og utvikling av nye former for gjennomføring av forvaring og oppfølging i prøvetid, ikke bør hindres av rettslige begrensninger i lov om prøvetidens lengde.

Departementet mener det er gode grunner for at det i enkelttilfeller skal være adgang til å kunne gi lengre prøvetid enn 5 år. Departementet viser til at det ikke uten videre er sammenlignbart å se hen til ordinære prøveløslatelser fra tidsbestemt straff i disse tilfellene. Forvaringsdømte vil gjerne prøveløslates på strengere vilkår, eksempelvis ved at den dømte skal ha opphold i institusjon eller kommunal boenhet utover ett år, jf. straffeloven § 45 første ledd bokstav c. Men også for øvrig kan det tenkes tilfeller hvor det er behov for langvarige prøveløslatelser. Felles for disse tilfellene er at det kan virke formalistisk at lovens maksimaltid på 5 år skal kunne forhindre at det iverksettes et forsvarlig prøveløslatelsesopplegg for den enkelte forvaringsdømte. Alternativet vil da kunne bli at den forvaringsdømte må gjeninnsettes i anstalt dersom vilkårene for fortsatt forvaring er oppfylt.

Etter departementets syn bør det også være adgang til å forlenge prøvetiden så lenge vilkårene for å gi dom på forlenget forvaring er oppfylt. Det følger av ovennevnte argumentasjon at det ville virke formalistisk om det ikke var adgang til å forlenge prøvetiden i de tilfeller det er hjemmel for å gi forlenget forvaring, slik at den dømte i tilfelle igjen må innsettes i forvaring i anstalt. Det vises her særlig til Riksadvokatens henvisning til en tingrettsdom hvor retten kom til at det uansett ikke var anledning til å forlenge prøveløslatelse til mer enn 5 år selv om forvaringen kan forlenges. Departementet ser det slik at det er behov for en klargjøring av gjeldende rett, og en vil derfor også på dette punkt foreslå en endring i straffeloven.

En hjemmel for å kunne idømme lengre prøvetid enn 5 år og en hjemmel for å forlenge prøvetiden så fremt det er hjemmel for å gi forlenget forvaring, kan komme til uttrykk i nytt femte og sjette punktum i straffeloven § 44 første ledd. Det foreslås å heve den maksimale lengden på prøvetiden til 10 år, men slik at prøvetiden i alle tilfelle kan forlenges i samme utstrekning som det er hjemmel for å forlenge forvaringstiden.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på forslaget.

8 Merknader til forslaget til lovendringer

Til straffeloven § 40 femte ledd

Straffeloven har ingen hjemmel for å idømme en felles forvaringsstraff. Dette kan være aktuelt i de tilfeller en forvaringsdømt begår ny kriminalitet av en slik art og alvorlighetsgrad at det ikke anses tilstrekkelig kun å begjære gjeninnsettelse. Reises ny forvaringssak, er det etter gjeldende rett ikke adgang til å idømme en felles forvaringsstraff. Konsekvensen av dette er at den domfelte risikerer å få to løpende forvaringsdommer.

Det anses derfor formålstjenlig å innføre en hjemmel for å kunne idømme en felles forvaringsstraff. Ved regelutformingen er det grunn til å se hen til den tilsvarende regel for idømmelse av samlet fengselsstraff i de tilfeller en

fengselsdømt har begått ny kriminalitet i prøvetiden. Retten har i disse tilfellene valget mellom å avsi en samlet dom for begge handlingene eller særskilt dom for den nye handlingen, jf. straffeloven § 39 tredje ledd første punktum.

Det foreslås derfor å innføre en hjemmel for å idømme felles forvaringsstraff i *femte ledd*. Vilkåret for å avsi slik dom bør være at tiltale reises innen 6 måneder etter utløpet av prøvetiden. Nåværende femte ledd blir nytt sjette ledd.

Til straffeloven § 44 første ledd første og annet punktum

Etter gjeldende rett kan prøveløslatelse skje dersom det ikke lenger foreligger en nærliggende fare for at lovbrøyteren på ny vil begå en alvorlig forbrytelse, jf. Rt. 2014 side 934. Det følger av nevnte dom at det ikke kan oppstilles et tilleggsvilkår om at prøveløslatelse også skal være sikkerhetsmessig forsvarlig. Gjeldende rettstilstand byr på komplikasjoner og er inkonsekvent når det ses hen til reglene for prøveløslatelse for fengselsdømte, hvor det skal skje en bred vurdering av om løslatelse er utilrådelig, jf. straffegjennomføringsloven § 42. Ulikheten i prøvingstemaene innebærer at en forvaringsdømt lettere vil kunne oppnå prøveløslatelse, hvilket neppe kan sies å være i samsvar med den allmenne rettsoppfatning.

Det foreslås derfor å lovfeste i *første punktum* at prøveløslatelse kan skje dersom det anses sikkerhetsmessig forsvarlig. Med dette innføres et nytt og bredere vurderingstema enn i dag. Det foreslås også å lovfeste i annet punktum at det ved vurderingen skal særlig legges vekt på domfeltes atferd under straffegjennomføringen og om det er grunn til å tro at domfelte vil begå nye lovbrudd. Uttrykket «grunn til å tro» innebærer at det ikke oppstilles et krav til sannsynlighetsovervekt, men at det må foreligge objektive holdepunkter for at domfelte kommer til å begå nye lovbrudd. Videre innebærer «lovbrudd» at det er ny kriminalitet generelt som skal vurderes, og ikke bare faren for ny alvorlig kriminalitet. Det følger også av at det «særlig» skal legges vekt på de to nevnte forhold at lovens oppregning ikke er uttømmende.

Til straffeloven § 44 første ledd femte og sjette punktum

Straffeloven § 44 første ledd tredje punktum fastsetter at prøvetiden skal være fra 1 til 5 år. Det finnes imidlertid eksempler i rettspraksis på at prøvetiden har blitt forlenget flere ganger utover dagens ramme på 5 år. Samtidig finnes eksempler i rettspraksis som legger til grunn at lovens øvre ramme anses absolutt slik at prøvetiden totalt ikke har vært innvilget utover 5 år.

Det foreslås å utvide dagens øvre grense for varigheten av prøveløslatelse til 10 år samt å innføre en hjemmel til å forlenge prøvetiden så fremt forvaringstiden kan forlenges etter § 43. Lovendringene foreslås gjort ved å tilføye nytt *femte og sjette punktum* i § 44. Det bør i størst mulig grad åpnes for et individuelt tilpasset prøveløslatelsesopplegg for den enkelte forvaringsdømt. Det kan derfor virke formalistisk at lovens maksimaltid på 5 år skal forhindre tilpasninger for den enkelte forvaringsdømte. Det samme kan sies å gjelde dersom det ikke er hjemmel for å forlenge prøvetiden i de tilfeller det kan gis dom på forlenget forvaring.

Til straffeloven § 44 andre ledd

I de tilfeller retten beslutter prøveløslatelse, kan den i dommen sette en frist for iverksettelsen. Denne fristen kan i noen tilfeller vise seg å bli for knapp til at det lar seg etablere et forsvarlig individuelt tilpasset opplegg rundt prøveløslatelsen. I særlig grad kan dette gjelde i de tilfeller den forvaringsdømte ikke ønsker å samarbeide med kriminalomsorgen. Etter gjeldende rett har den dømte krav på løslatelse innen den frist retten har fastsatt. Det foreligger ingen hjemmel til å forlenge fristen.

Det foreslås innført en lovhjemmel i *annet til fjerde punktum* hvor tingretten gis adgang til å fastsette frist for iverksettelse av prøveløslatelsen samtidig som kriminalomsorgen gis anledning til å forlenge denne fristen dersom særlige grunner foreligger. «Særlige grunner» innebærer at adgangen ikke skal være kurant å benytte og må reserveres for unntakstilfeller. Videre foreslås å gi en hjemmel for, om nødvendig, å forlenge fristen flere ganger. Som en konsekvens av disse endringsforslagene foreslås i *femte og sjette punktum* å lovfeste en tilsvarende adgang for kriminalomsorgen til å forlenge fristen for iverksettelse av prøveløslatelsen i de tilfeller løslatelse er besluttet av kriminalomsorgen.

9 Økonomiske og administrative konsekvenser

Justis- og beredskapsdepartementet legger i dette høringsnotatet frem forslag om flere lovendringer i reglene om forvaring.

Forslaget om å endre vurderingstemaet for prøveløslatelse av forvaringsdømte fra nærliggende fare for gjentakelse til om løslatelse anses sikkerhetsmessig forsvarlig, vil i praksis innebære en skjerping av kravet for å innvilge prøveløslatelse fra forvaring. Dersom forslaget vedtas, vil trolig færre forvaringsdømte bli prøveløslatt. Noen vil trolig også bli prøveløslatt senere under straffullbyrdelsen enn i dag. Hvilke konsekvenser den nye vurderingsnormen vil få for antallet begjæringer om prøveløslatelse og antall forvaringsdømte i fengsel, er usikkert. Pr. 27.11.2016 er det 92 forvaringsdømte. Siden forvaring ble innført 1.1.2002 har 144 personer vært prøveløslatt (tall pr. 6.9.2016). Dette gir et snitt på ca. 10 saker om

prøveløslatelse pr. år. Sammenlignet med totalt antall innsatte (4 033 pr. 30.11.2016), er det få forvaringsdømte og prøveløslatelser av forvaringsdømte pr. år. Departementet kan derfor ikke se at nye regler om prøveløslatelse vil ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser, og forslagene vil håndteres innenfor gjeldende budsjettammer.

Forslaget om å gi hjemmel til å forlenge prøvetiden inntil 10 år, samt at prøvetiden i alle tilfelle skal kunne forlenges i samme utstrekning som det er hjemmel for å forlenge forvaringstiden, vil tilsynelatende åpne for mer langvarige prøveløslatelser enn i dag. Avhengig av det konkrete prøveløslatelsesopplegg som fastsettes, vil forslaget åpne for lengre perioder med statlig finansierte prøveløslatelser. Riksadvokaten har imidlertid i brev 5. desember 2014 til departementet vist til at rettspraksis ikke er entydig og at prøvetiden i enkelte saker er forlenget flere ganger også utover dagens grense på 5 år. Andre domstoler har oppfattet 5 år som en absolutt grense. Antallet prøveløslatte undergitt den såkalte refusjonsordningen (løslatte med vilkår om opphold i institusjon eller kommunal boenhet) har i perioden 2012-2016 vært mellom 17 og 13, og har dermed vært forholdsvis stabilt. Pr. november 2016 var det 8 forvaringsdømte som hadde vært undergitt refusjonsordningen i mer enn 5 år. Departementet er også kjent med noen få eksempler på at prøveløslatte forvaringsdømte har vært undergitt refusjonsordningen i mer enn 15 år. Utvidet prøvetid utover lovens grense på 5 år er dermed dels praktisert allerede i dag. Når det gjelder forslaget om å forlenge prøvetiden når forvaringstiden kan forlenges, vil det ikke være naturlig å omtale en utvidelse av prøvetiden som en meromkostning. I disse tilfellene foreligger det allerede hjemmel for forvaring. Departementet kan etter dette ikke se at en utvidelse av prøvetiden vil ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser, og forslaget vil håndteres innenfor gjeldende budsjettammer.

Forslaget om å gi kriminalomsorgen adgang til å kunne forlenge fristen for iverksettelsen av prøveløslatelsen som fastsatt av retten, antas heller ikke å ha nevneverdige administrative eller økonomiske konsekvenser. Forslaget vil for det første kun være aktuelt i de tilfeller det ikke har vært mulig å fastsette et forsvarlig prøveløslatelsesopplegg rundt den innsatte eksempelvis på grunn av manglende samarbeid. I alle tilfelle vil det være aktuelt med kortere utsettelse av en besluttet prøveløslatelse. Forslaget vil derfor håndteres innenfor gjeldende budsjettammer.

En hjemmel for å avsi samlet dom for flere handlinger (felles forvaringsstraff) med en ny tidsramme vil innebære at man unngår å få to løpende forvaringsdommer, slik som etter gjeldende rett. Forslaget antas ikke å ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser, og det vil håndteres innenfor gjeldende budsjettammer.

10 Forslag til lovendringer

I straffeloven 2005 gjøres følgende endringer:

§ 40 femte ledd skal lyde:

«Begår den forvaringsdømte ny kriminalitet i prøvetiden, og tiltale blir reist innen 6 måneder etter utløpet av prøvetiden, kan retten avsi en samlet dom for begge handlingene (felles forvaringsstraff) med en ny tidsramme, jf. straffeloven § 43.»

Nåværende § 40 femte ledd blir ny § 40 sjette ledd.

§ 44 første ledd skal lyde:

«Den domfelte kan løslates på prøve før utløpet av forvaringstiden dersom det anses sikkerhetsmessig forsvarlig. Det skal særlig legges vekt på domfeltes atferd under straffegjennomføringen og om det er grunn til å tro at domfelte vil begå nye lovbrudd. Er det fastsatt minstetid, kan den domfelte ikke løslates på prøve før minstetiden er utløpt. Prøvetiden skal være fra 1 til 5 år. Dersom særlige grunner taler for det, kan prøvetiden likevel forlenges slik at prøvetiden totalt blir inntil 10 år. Prøvetiden kan i alle tilfelle forlenges i samme utstrekning som det er hjemmel for å forlenge forvaringstiden, jf. § 43.»

§ 44 andre ledd skal lyde:

«Når den domfelte eller kriminalomsorgen begjærer løslatelse på prøve, fremmer påtalemyndigheten saken for tingretten, som avgjør den ved dom. Dersom tingretten avsier dom på prøveløslatelse, fastsettes en frist for iverksettelse av prøveløslatelsen. Fristen kan forlenges av kriminalomsorgen når særlige grunner taler for det. Fristen kan om nødvendig forlenges flere ganger. Når påtalemyndigheten samtykker i prøveløslatelse, kan slik løslatelse besluttes av kriminalomsorgen innen den frist kriminalomsorgen fastsetter. § 44 andre ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende.»